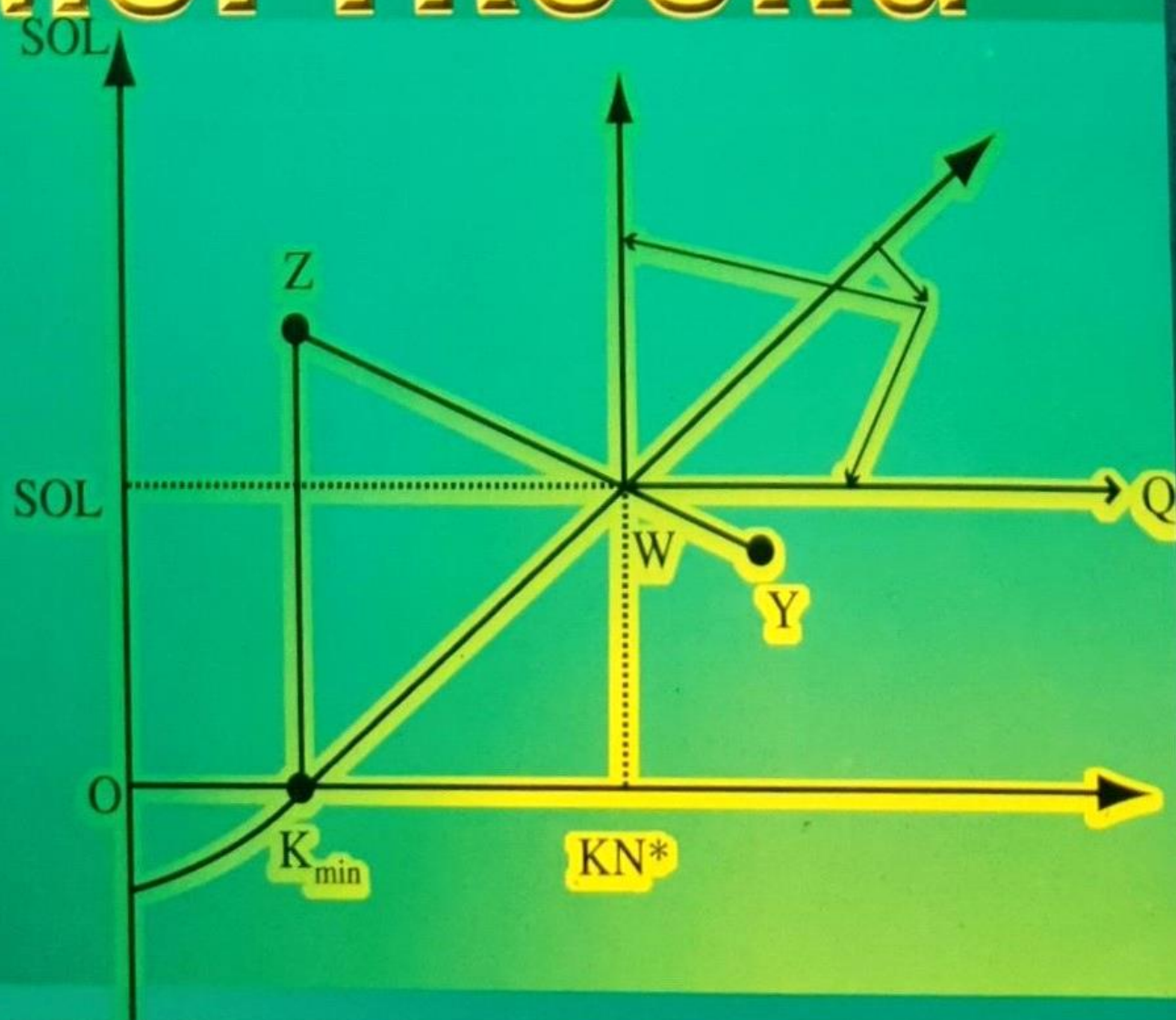

PGS.TS HOÀNG XUÂN CƠ

GIÁO TRÌNH
KINH TẾ
MÔI TRƯỜNG

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

Lời giới thiệu

Ngày nay, cùng với sự phát triển của khoa học - công nghệ đã xuất hiện những lĩnh vực khoa học, môn học mới có sự kết hợp kiến thức của nhiều ngành khoa học truyền thống. Kinh tế môi trường là một lĩnh vực khoa học thuộc loại này, là lĩnh vực có sự gắn kết chặt chẽ giữa kiến thức kinh tế và môi trường nhằm giải quyết những vấn đề có tính thời sự trong phát triển kinh tế và bảo vệ môi trường, hướng tới phát triển bền vững.

Kinh tế môi trường đã trở thành môn học được giảng dạy ở nhiều trường đại học, cao đẳng cũng như ở các Khoa Kinh tế và môi trường trên thế giới và trong nước.

Bộ Giáo dục và Đào tạo, Nhà xuất bản Giáo dục và cá nhân tôi rất vui mừng giới thiệu giáo trình "Kinh tế môi trường" do PGS. TS. Hoàng Xuân Cơ soạn thảo làm tài liệu giảng dạy, tham khảo cũng như nghiên cứu môi trường trong các trường đại học, cao đẳng và các đơn vị nghiên cứu khác.

Xin chúc mừng và cảm ơn PGS. TS. Hoàng Xuân Cơ đã cố gắng hoàn thành và xuất bản được một giáo trình có thể dùng chung ở nhiều trường đại học, cao đẳng, các khoa không chuyên về lĩnh vực kinh tế. Chất lượng giáo trình sẽ được thẩm định thông qua ý kiến đánh giá của những người sử dụng nhưng chúng tôi tin rằng tài liệu được biên soạn công phu này sẽ đóng góp không nhỏ cho việc giảng dạy và nghiên cứu lĩnh vực kinh tế môi trường.

Hà Nội, ngày 15 tháng 3 năm 2005

THỨ TRƯỞNG BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

GS. TSKH. Trần Văn Nhung

MỞ ĐẦU

Kinh tế môi trường là một lĩnh vực mới không chỉ riêng ở Việt Nam mà còn cả trên toàn thế giới. Vào những năm cuối thế kỷ XX, lĩnh vực này mới được nhiều nhà khoa học tập trung nghiên cứu và đã cho ra đời nhiều công trình lớn. Tầm quan trọng của kinh tế môi trường thể hiện ở hai hướng tiếp cận chính : Thứ nhất, nghiên cứu áp dụng các công cụ, chính sách kinh tế để giải quyết vấn đề khai thác tài nguyên và bảo vệ môi trường ; thứ hai, tìm cách hạch toán chi phí, lợi ích môi trường trong hạch toán kinh tế các dự án phát triển. Chính vì vậy, kinh tế môi trường đã được giảng dạy ở một số khoa, trường đại học và nhiều khoá học chuyên đề.

Giáo trình *Kinh tế môi trường* được trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Đại học Quốc gia Hà Nội nghiệm thu làm tài liệu giảng dạy cho cả hệ đại học và sau đại học ngành Môi trường. Nội dung giáo trình được trình bày trong 7 chương, gồm hai phần chính :

- Phần nguyên lý chung về kinh tế bao gồm ba chương đầu. Do đối tượng học không phải là sinh viên chuyên ngành kinh tế nên chương I cung cấp những kiến thức cơ bản nhất về kinh tế, đặc biệt là kinh tế vi mô. Chương II tập trung nghiên cứu ô nhiễm môi trường dưới góc độ kinh tế, các hướng tiếp cận, sử dụng công cụ kinh tế nhằm giảm thiểu phát thải ô nhiễm. Chương III trình bày hướng sử dụng tài nguyên tối ưu theo quan điểm kinh tế môi trường, đó là đạt cực đại hoá lợi nhuận mà không làm cạn kiệt tài nguyên tái tạo và khai thác triệt để tài nguyên không tái tạo, song song với tìm kiếm tài nguyên thay thế và định giá tài nguyên hợp lý.

- Phần kinh tế môi trường ứng dụng gồm bốn chương cuối. Phần này trình bày rõ hơn khả năng áp dụng các công cụ kinh tế để giải quyết một số vấn đề môi trường (chương IV) ; khả năng thu phí ô nhiễm môi trường trong điều kiện Việt Nam (chương V) ; khả năng ước tính, định giá tài nguyên môi trường (chương VI) và kinh nghiệm áp dụng kinh tế môi trường trong ngành thuỷ sản thế giới (chương VII).

Do kinh tế Việt Nam mới chuyển đổi sang nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa chưa lâu nên chưa có tổng kết mang tính lý luận và thực tiễn. Chính vì vậy, nội dung, kiến thức trình bày trong giáo trình chủ

yếu được chất lọc từ các công trình nước ngoài, có minh hoạ thêm trên cơ sở những gì đang diễn ra ở Việt Nam.

Nội dung giáo trình này có sự kế thừa từ giáo trình cùng tên do GS. Lê Thạc Cán ; Nguyễn Duy Hồng - giảng viên chính của trường Đại học Kinh tế Quốc dân và tác giả biên soạn, đã được Viện Đại học Mở Hà Nội in từ năm 1996 làm tài liệu giảng dạy và thu băng phát trên chương trình đào tạo từ xa của Đài tiếng nói Việt Nam. Để hoàn thành giáo trình này, tác giả đã tham gia nhiều khoá học về kinh tế môi trường trong và ngoài nước. Ngoài sử dụng làm tài liệu giảng dạy ở trường Đại học Khoa học Tự nhiên, giáo trình còn được giảng dạy ở trường Đại học Nông nghiệp I, trường Đại học Đông Đô, ...

Tác giả tỏ lòng biết ơn sự giúp đỡ của tất cả các thầy cô giáo, đồng nghiệp và các em sinh viên để giáo trình được hoàn thiện. Đặc biệt, tác giả chân thành cảm ơn ThS. Nguyễn Phương Loan, ThS. Bùi Thanh Huyền, ThS. Đàm Duy Ân, ThS. Nguyễn Thị Thuý Hằng, ThS. Hoàng Thị Quy, ... đã cung cấp tài liệu, sửa bản thảo và góp ý kiến hoàn thiện giáo trình.

Tác giả chân thành cảm ơn những người đã đọc, thẩm định, phản biện giáo trình, cảm ơn Nhà xuất bản Giáo dục đã giúp đỡ xuất bản và phổ biến giáo trình.

Trong quá trình biên soạn chắc chắn không tránh khỏi thiếu sót. Tác giả rất mong nhận được sự góp ý của các thầy cô giáo, các bạn đồng nghiệp, các em sinh viên và bạn đọc để lần tái bản sau giáo trình hoàn thiện hơn.

TÁC GIẢ

MỤC LỤC

Trang

LỜI GIỚI THIỆU	3
MỞ ĐẦU	4
Chương 1. Kinh tế vi mô và kinh tế môi trường	7
1.1. Tổng quan về kinh tế học vi mô	7
1.2. Sự ra đời và phát triển của kinh tế môi trường	22
1.3. Mối quan hệ giữa hệ thống kinh tế và môi trường	36
1.4. Nền kinh tế bền vững	41
Chương 2. Kinh tế ô nhiễm	50
2.1. Mức ô nhiễm tối ưu	50
2.2. Ô nhiễm tối ưu và thị trường	55
2.3. Thuế ô nhiễm và ô nhiễm tối ưu	59
2.4. Tiền phạt ô nhiễm và quyền sở hữu	62
2.5. Các biện pháp kinh tế để giảm nhẹ ô nhiễm	63
2.6. Tiêu chuẩn môi trường, thuế và tiền trợ cấp	64
2.7. Cota ô nhiễm (giấy phép được thải)	71
2.8. Đo đạc tổn thất môi trường	76
Chương 3. Kinh tế tài nguyên	83
3.1. Tài nguyên tái tạo được	83
3.2. Sự tuyệt chủng các loài	97
Chương 4. Các công cụ kinh tế và khả năng áp dụng giải quyết các vấn đề môi trường	106
4.1. Thu phí/thuế môi trường	106
4.2. Những vấn đề nảy sinh trong việc xác lập thuế	114
Chương 5. Khả năng áp dụng thu phí ô nhiễm môi trường trong điều kiện Việt Nam	124
5.1. Đối tượng phải nộp phí môi trường	125
5.2. Cơ sở tính phí môi trường	126

5.3. Phương pháp xác định mức phí	132
5.4. Khả năng xác định phí một số chất gây ô nhiễm môi trường nước và không khí ở Việt Nam	138
5.5. Nghị định 67/2003/NĐ - CP của Chính phủ về thu phí nước thải	151
Chương 6. Định giá tài nguyên và tác động môi trường	152
6.1. Tổng quan về định giá môi trường và các tác động môi trường	152
6.2. Tiếp cận phân tích, định giá tài nguyên và tác động môi trường dự án "Nuôi trồng thủy sản vùng đất ngập nước ven biển Tiền Hải, Thái Bình"	160
Chương 7. Kinh tế học và các chính sách áp dụng cho thủy sản	182
7.1. Quyền sở hữu tài sản	183
7.2. Hiện trạng ngành thủy sản thế giới	201
BÀI TẬP VÀ CÂU HỎI THẢO LUẬN	219
PHỤ LỤC	224
TÀI LIỆU THAM KHẢO	245
MỤC LỤC	246